

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-
РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Факультет мистецтва та дизайну
Кафедра садово-паркового господарства

Допускається до захисту:
завідувач кафедри
садово-паркового господарства

Н. П. Дерев'яно Н. П.
"10" *серпня* 2020 р.

Козлової Марини Миколаївни

ДИПЛОМНА РОБОТА

(за першим (бакалаврським) освітнім рівнем)

**КОМПОЗИЦІЙНЕ ФОРМУВАННЯ ДЕКОРАТИВНИХ НАСАДЖЕНЬ У
М. ЗАПОРІЖЖЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЩЕПЛЕНИХ ВИДІВ ТА ФОРМ
ЛИСТЯНИХ РОСЛИН**

Керівник – к.с.-г.н., доцент

Бредіхіна Юлія Леонідівна

Консультант – к.с.-г.н., доцент

Кобець Оксана Валентинівна

Запоріжжя, 2020

ВСТУП

Сучасне декоративне розсадництво як галузь сільськогосподарського виробництва в останні роки розвивається досить інтенсивно. Це пояснюється зростанням попиту на високоякісний садивний матеріал всередині країни та великими можливостями України для експорту садивного матеріалу в інші країни, які поки що не використовуються. У вирощуваному садивному матеріалі декоративних рослин зростає частка нових сучасних видів: саджанці із закритою кореневою системою (контейнерна культура), щеплені форми декоративних рослин, рослини-регенеранти, отримані розмноженням *in-vitro* тощо. Сучасні методи розмноження та вирощування декоративних рослин, розроблені в США та країнах Європейського Союзу, активно впроваджуються в Україні [24].

Щеплення належить до штучних способів вегетативного розмноження рослин. Воно полягає у зрощуванні живця або бруньки однієї рослини з іншою рослиною, яка має власну кореневу систему, добре пристосована до ґрунтових та кліматичних умов. Перші приклади розмноження рослин за допомогою щеплення встановлено у працях та літописах стародавніх філософів і мандрівників. Різні способи щеплення були відомими вже у Стародавньому Єгипті, Греції, Римі та Китаю, Описи щеплення вічком та живцем трапляються в роботах Теофраста, Плінія Старшого, Аристотеля та ін. [4].

Актуальність роботи. Щеплені форми листяних рослин є одним з найбільш ексклюзивних видів садивного матеріалу, який використовується для озеленення придорожніх алей в містах, бульварів, а також для формування груп і солітерних насаджень в садах, парках, скверах та під час озеленення садово-паркових об'єктів обмеженого користування [24]. Вирощування щеплених видів та форм декоративних культур стає модним трендом сьогодення.

Метою роботи було дослідити видовий склад та декоративні види та форми щеплених рослин в зелених насадженнях міста Запоріжжя.

У зв'язку з цим нами поставлені такі завдання:

- 1) дати фізико-географічну характеристику регіону дослідження;
- 2) опрацювати літературні дані щодо використання щеплених рослин в озелененні;
- 3) проаналізувати основні методи створення щеплених рослин;
- 4) дати ботаніко-морфологічну характеристику видам та формам щеплених рослин, що використовують в озелененні м. Запоріжжя.

Об'єкт досліджень: щеплені види та форми декоративних рослин.

Предмет досліджень: використання щеплених видів та форм рослин в озелененні м. Запоріжжя.

Методи дослідження: Збір та опрацювання матеріалу проводились за стандартними методиками, що прийняті у садово-парковому будівництві, дендрології та флористиці [1, 9, 13, 14, 17, 21, 29].

Наукова новизна одержаних результатів. В результаті виконаних досліджень встановлено видовий склад та декоративні форми щеплених рослин, що зростають на території м. Запоріжжя.

Структура та обсяг роботи. Дипломну роботу викладено на 41 сторінках машинописного тексту, з яких 38 сторінок основного тексту. Робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку літературних джерел.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати дають змогу рекомендувати перспективні штамбові форми декоративних рослин для покращення об'ємно-просторового планування різних об'єктів садово-паркового мистецтва не тільки м. Запоріжжя а й інших населених пунктів.

ВИСНОВКИ

1. В композиційному формуванні декоративних насаджень в м. Запоріжжя використано 13 видів та 6 декоративних форм щеплених дерев та кущів та різноманітні групи садових троянд. Вони належать до 9 родів та 8 родин. Кількість видів листяних деревних рослин (11 видів) переважає над чагарниковими (2 види).
2. Декоративні властивості рослин (величина і форма крони, архітектоніка і забарвлення листя, величина і забарвлення квітів і плодів) визначають її місце в садово-парковій композиції. Як показує досвід використання цих форм в насадженнях міста такі елементи зелених насаджень є найбільш перспективними для вуличного озеленення особливо в місцях де використання звичайних рослин із природною кроною не можливе (дефіцит міських територіальних ресурсів, лінії електропередач та ін). У фітокомпозиціях вони виконують в основному роль акцентів, зберігаючи навколишній простір. Лише в алейних насадженнях вони виступають домінантами.
3. Всі досліджувані рослини м. Запоріжжя мають різну висоту штамба, а саме - низький штаб (до 1 м), штаб середньої висоти (від 1 до 2 м) і високий штаб (від 2 до 5 м). Для плакучих форм низькі штаби не придатні, річний приріст пагонів деревних рослин сягає до 1,5 м і гілки таких рослин стеляться по газону чи доріжці. Краще рослину щеплювати на високий штаб, для проявлення, у повній мірі, своїх декоративних якостей – форми крони, забарвлення листків, квіток і т.д.
4. Найбільш поширеними формами крон щеплених деревних рослин є плачуча (6 видів) та округла (3 види). На досліджуваній території їх використовують як солітер на площах, у скверах, біля входу у парк, меморіальних комплексів, у якості вертикальних акцентів у квітниках.

5. За рахунок використання однієї рослини із плакучою формою крони, яку висаджують на газоні невеликої ділянки, можливо створити загальну пейзажну картину простору. Вишукано виглядають плакучі рослини і у зимовий період, завдяки архітектоніці крони, вкритої снігом. Це такі рослини, карагана деревовидна, ясень звичайний, верба пурпурова, шовковиця біла та чорна, береза повисла, горобина звичайна, верба козяча.
6. Округлу форму крони мають такі види, як клен гостролистий, катальпа бігніонієвидна та верба японська. У м. Запоріжжя такі форми дерев для озеленення використовують порівняно мало. Для озеленення проспекту Металургів вздовж центральної лінії висаджено 25 дерев клена гостролистого ф. кулястої. Це допомагає згладити контраст переходу від проїжджої частини проспекту до оточуючих його багатоповерхівок. Завдяки правильній формі крони та невеликим розмірам рослин вони декоративні і не створюють проблем повітряним мережам. Взагалі ці дерева досить поширені в міських насадженнях, зокрема по вул. Запорізького козацтва Хортицького району в парадній зоні Індустріалбанку, у вхідній зоні та у вигляді невеликих алей на території парку Покоління Хортицького району, а також в скверах, що виходять на проспект Соборний.
7. Перспективною для озеленення міста є штамбова форма катальпи бігніонієвидної ф. Нана. Один екземпляр цього дерева зростає в районі парку Трудової Слави.
8. Чудово виглядає в міських умовах штамбова форма ясеня звичайного ф. пендула. Це одна із найбільш старих декоративних форм. Відома в Англії ще із середини XVIII ст., має незвичайну форму крони, у вигляді великого пологу. Гілля дугоподібно звисає до землі. Пошкоджується пізніми весняними заморозками, але відновлюється. Особливого вигляду рослині надає перисте листя, яке із нижньої сторони блідо-зелене і має невелике опушення по жилкам. Усі рослини, за своєї об'ємної крони,

виглядають дуже ажурними. Ясен звичайний ф. плакучої перспективний для озеленення на різних садово-паркових об'єктах міста. Дерево відрізняється високою декоративністю, довговічністю стійке в міських умовах.

9. Верба козяча (*Salix caprea* L.) представлена декоративною формою Кілмарнок, яка дуже ефектна рано навесні, під час цвітіння, коли золотаві сережки із ніжним ароматом повністю покривають повислі гілки. Разом з кленом гостролистим утворюють оригінальне придорожнє насадження алейного типу.
10. Досить ефектно виглядають дерева горобини звичайної форми пендула. Їх можна часто зустріти у посадках старих скверів та парків міста.
11. Найпоширенішими красивоквітучими кущами на штамбі є троянди (*Rosa* L.) та бузок звичайний (*Syringa vulgstris*). У випадку щеплення на штамб декількох сортів рослин із різним забарвленням квіток, можна отримати рослини із не звичайною формою крони.
12. Більшість із досліджених нами рослин мають понижено життєздатність, відрізняються послабленим ростом і є менш стійкими, порівняно із типовими видами. Вони є необхідними і незамінними елементами при організації просторово-композиційної структури міських насаджень. Тому вважаємо, що при підборі штамбових форм рослин, для створення композицій на садово-паркових об'єктах, необхідно враховувати не лише їх габітуальні особливості, але і біологічні та екологічні вимоги та забезпечувати своєчасний догляд.
13. На нашу думку перспективними для вуличного озеленення міста Запоріжжя є штамбові форми груші маслинколистий ф. плакучої, яблуні ягідної ф. плакучої, клена гостролистого ф. Пурпурний король, ясена звичайного ф. золотистої, верби козячої ф. плакучої та багатьох інших.

